

**Společný cech Koloveč
1832–1860 (1872)**

Inventář

EL NAD č.: 1885
AP č.: 428

Mgr. Radka Kinkorová
Horšovský Týn 2015

Obsah

Úvod:

I. Vývoj původce archiválií.....	3
II. Vývoj a dějiny archivního fondu.....	4
III. Archivní charakteristika archivního fondu.....	4
IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu	4
V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky.....	5
Seznam použitých pramenů a literatury.....	6

Přílohy

Seznam použitých zkratk	7
Inventární seznam.....	8

I. Vývoj původce archiválií

Cechy vznikaly postupně pravděpodobně z řemeslnických bratrstev, která měla původně především náboženský charakter. Později se řemeslníci sdružovali v korporacích, které měly svým členům zajistit vzájemnou podporu a poskytnout možnost snáze se ubránit konkurenci. Uzavřené skupiny řemeslníků usilovaly o odbytový monopol na městském trhu, organizovaly společný nákup surovin, určovaly okolnosti přijetí mistrů do cechu, stanovovaly podmínky učení a vyučení, omezovaly výrobu určovaným množstvím výrobků a kontrolovaly jakost a sortiment produktů. Kromě náboženského účelu a hájení vlastních ekonomických zájmů plnily cechy také důležitou roli společenskou a sociální, v případě nouze přispívaly na zchudlé a nemocné mistry a tovaryše a měly rovněž povinnost postarat se o vdovy a sirotky po zemřelých mistrech.

Postupně se rozvinula i pevná podoba cechovní organizace, v jejímž čele stál cechmistr spolu se staršími, kteří dbali na dodržování zásad stanovených ve statutech neboli artikulech, které určovaly pravidla fungování cechu, obsahovaly normy pro provozování řemesla a zachování kvality výrobků, pro přijímání členů, vzdělávání řemeslnického dorostu a rovněž zahrnovaly normativ dobrých mravů.

Cechmistr spolu se staršími bývali voleni na cechovních shromážděních, která se konávala 3–4krát ročně, a potvrzováni městskou radou, jíž skládali přísahu. Cech měl svoji samosprávu, ale zároveň byl podřízen městské radě a také správě panství. Volení představitelů cechu také zpravidla spravovali cechovní pokladníci, ve které bylo uloženo cechovní jmění a cechovní dokumenty. Dozorem nad cechy byli pověřeni cechovní inspektoři, jejichž funkce dozoru nad činností cechů byla zřízena v roce 1731 generálním cechovním patentem pro české země. Konzervativnost cechovní organizace ve smyslu přísných ochranných opatření zabraňovala rozvoji řemesel a výroby, proto se kontroly řemesel ujal stát. V generálních cechovních artikulech pro cechovní pořádky dědičných zemí českých ze dne 5. ledna 1739 bylo ukotveno sjednocení cechovních předpisů, zejména v oblasti vzdělávání řemeslnického dorostu, mzdových poměrů a získávání mistrovského práva. Volný přístup k získávání živnostenského oprávnění zaručil řemeslníkům až císařský patent č. 227 ř. z., živnostenský řád z 20. prosince 1859, který nabyl účinnosti k 1. květnu 1860. Ten zrušil cechy a nahradil je živnostenskými společenstvími. Takto zanikl i společný cech v Kolovči.

Společný cech, tzv. rajcech (z německého Reihezeche) spolčoval řemeslníky vícera oborů. Takové cechy vznikaly tam, kde působili mistři různých řemeslných odvětví, ale nebyl jich dostatečný počet na to, aby zakládali jednooborové cechy, a zároveň to měli daleko k cechům svého řemeslného zaměření působícím v jiných městech. Společné cechy vznikaly zpravidla později než jednooborové cechy, někdy v 18. století. O vzniku společného cechu v Kolovči však nemáme žádné informace. Chudá pramenná základna nedovoluje zrekonstruovat ani činnost cechu.

Ze starší publikace vyplývá, že v Kolovči existovaly cech krejčích a cech ševců a že rajcech údajně sdružoval řemesla mající blízký vztah ke stavebnictví.¹ Informace o výlučně stavebních řemeslech v rajcechu se však neshoduje s údaji v knize různých zápisů, v níž soupis mistrů eviduje řezníky, pekaře, bednáře, mlynáře, tkalce, zámečníky, kováře, truhláře, hrnčíře, koláře, barvíře, punčocháře, soukeníky a sklenáře. Tito členové cechu nepocházeli jen z Kolovče, ale i z blízkého a vzdálenějšího okolí. U jmen mistrů jsou zapsány lokality: Stod, Chudenice, Únějovice, Dolany, Kanice, Staňkov, Kdyně, Hradiště, Kaničky a Úboč.

¹ ŠINDELÁŘ, Jan. *Dějiny Kolovče a okolí*. Plzeň : nákladem vlastním, 1936, str. 183–185.

Mezi lety 1850–1860 cech sdružoval 108 mistrů a pravděpodobně 40 tovaryšů. Když v roce 1860 v souladu s výše zmíněnou zákonnou úpravou cech ukončil svoji činnost, přešli jeho členové do živnostenského společenstva, které navázalo na předchozí aktivity cechu.

II. Vývoj a dějiny archivního fondu

Státní okresní archiv Domažlice se sídlem v Horšovském Týně převzal jednu úřední knihu, která tvoří archivní fond Společný cech Koloveč, v rámci výběru archiválií mimo skartační řízení provedeném zaměstnanci Státního oblastního archivu v Plzni v Muzeu dr. Hostaše v Klatovech (viz Protokol o výběru archiválií mimo skartační řízení ze dne 20. června 2013 čj. SOAP/001-1406/2013). Úřední kniha byla předána do péče Státního okresního archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně dne 23. ledna 2014 (čj. SOAP/010-0063/2014).

Informace o tom, kdy byla úřední kniha předána do muzea, popř. informace o jejím předchozím uložení nejsou známy.

V době existence cechů bývala cechovní registratura uložena v cechovních pokladnicích, které opatrovali cechovní starší ve svém domě. Po zrušení cechů cechovní agenda zpravidla přecházela na nově vzniklá společenstva.

Vzhledem k tomu, že se dochovala jediná kniha pocházející z činnosti kolovečského společného cechu, přirozeně předpokládáme ztráty dokumentů před jejich uložením v archivu. Na základě údajů použitých v publikaci Jana Šindeláře Dějiny Kolovče a okolí z roku 1936 lze usuzovat, že v době sepisování textu měl autor k dispozici ještě další, dnes neznámé cechovní písemnosti.

III. Archivní charakteristika archivního fondu

Časový rozsah archivního fondu Společný cech Koloveč je 1832–1860 (1872). Posterius označuje letopočet, kdy živnostenské společenstvo různých živností ve Kdyni, které pokračovalo v zapisování do úřední knihy po společném cechu, její vedení ukončilo.

Úřední kniha obsahuje různé zápisy týkající se činnosti cechu a následně živnostenského společenstva.

Jazykem archiválie je čeština a němčina.

Fyzický stav archiválie je dobrý.

IV. Stručný rozbor obsahu archivního fondu

Z činnosti kolovečského společného cechu, tzv. rajcechu, se dochovala pouze jedna úřední kniha, která obsahuje zápisy z let 1832–1872. Záznamy v této knize různých zápisů se týkají téměř všech důležitých činností cechu. Badatel zde najde zápisy o přijetí nových mistrů do cechu společně s poznamenáním zaplacení povinné taxy z let 1832–1860, dále pamětní zápis vážící se k roku 1859, kdy si cech pořídil nový praporec a nechal jej posvětit budějovickým biskupem. Z let 1850–1852 se dochovalo usnesení mistrů o výši plateb do cechovní pokladnice, z let 1850–1860 soupis mistrů, dále následuje účet příjmů a vydání pro rok 1865, zápisy o vyučení z let 1838–1848 a vedení dlužných částek z let 1849–1862. Zápisy ze schůzí cechu se v cechovním manuálu nenacházejí, ale v roce 1835 cechovní písař zanesl do knihy zprávu o průběhu a řešení sporu mezi mistrem a jeho učněm. Po záznamu o konfliktu mezi členy cechu následují zápisy o přijímání učňů a o jejich vyučení z let 1839–1860, evidence poplatků členů živnostenského společenstva z let 1861–1872 a soupis tovaryšů a soupis učňů bez vyznačení data.

Vzhledem k omezeným možnostem poznání historie cechu z jediné archiválie uložené v archivním fondu Společný cech Koloveč budou muset badatelé prostudovat i další archivní materiál, např. archivní fond Velkostatek Chudenice. Bohužel rovněž archivní fond Archiv města Koloveč obsahuje pouhé torzo agendy cechovních záležitostí.

V. Záznam o uspořádání archivního fondu a sestavení archivní pomůcky

Ve Státním okresním archivu Domažlice se sídlem v Horšovském Týně archivní fond Společný cech Koloveč uspořádala a archivní pomůcku zpracovala Radka Kinkorová.

V Horšovském Týně dne 11. června 2015

Radka Kinkorová

Seznam použitých pramenů a literatury

Prameny

Státní okresní archiv Domažlice, Archiv města Kolovče, N 7, inv. č. 107.

Literatura

JANÁČEK, Josef. *Přehled vývoje řemeslné výroby v českých zemích za feudalismu*. Praha : Státní pedagogické nakladatelství, 1963.

ŠINDELÁŘ, Jan. *Dějiny Kolovče a okolí*. Plzeň : nákladem vlastním, 1936.

VOLF, Miroslav – HAAS, Antonín. *Archivní příručka : sborník přednášek o archivní praxi*. Praha : Svoboda, 1948.

WINTER, Zikmund. *Řemeslnictvo a živnosti 16. věku v Čechách*. Praha, 1909.

WINTER, Zikmund. *Dějiny řemesel a obchodu v Čechách v XIV. a v XV. století*. Praha, 1906.

Seznam použitých zkratek

AP	archivní pomůcka
EL	evidenční list
eid. jedn.	evidenční jednotka
inv. č.	inventární číslo
NAD	Národní archivní dědictví
SOkA	Státní okresní archiv
ukn	úřední kniha

Inventární seznam

Inv. č.	Obsah	Časový rozsah	Evid. jedn. č.
---------	-------	---------------	----------------

I. Knihy

1	Knihá různých zápisů cechu a živnostenského společenstva	1832–1860 (1872)	ukn1
---	--	------------------	------

Německy, česky, 22,5 x 35 cm, polokožená vazba, desky z lepenky, papírový pokryv, hřbet kožený

Název archivní pomůcky:	Společný cech Koloveč
Značka archivního fondu:	Spol. cech Koloveč
Časové rozmezí:	1832–1860 (1872)
Počet evidenčních jednotek:	1 (1 úřední kniha)
Počet inventárních jednotek:	1
Rozsah v bm:	0,11
Stav ke dni:	11. 6. 2015
Zpracovatel archivního fondu:	Mgr. Radka Kinkorová
Zpracovatel archivní pomůcky:	Mgr. Radka Kinkorová
Počet stran:	10
Počet exemplářů:	4
Schválil:	Mgr. Radka Kinkorová dne 11. 6. 2015 čj. SOAP/010-0463/2015